

FORMAREA ORIENTĂRILOR VALORICE PRIN ABORDAREA INOVATIVĂ A EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

FORMING VALUE ORIENTATIONS THROUGH THE INNOVATIVE APPROACH TO EDUCATION AND RESEARCH

Diana ANTOCI

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,

Doctor habilitat, conferențiar universitar, (MOLDOVA)

E-mail: antoci.diana@upsc.md

ORCID iD: [0000-0002-7018-6651](https://orcid.org/0000-0002-7018-6651)

CZU: 37.013.73

Rezumat

Lucrarea reflectă conținuturi importante obținute în cadrul cercetării realizate pentru identificarea metodologiei de formare a valorilor și orientărilor valorice în diverse contexte educaționale. Studiul axat pe analiza detaliată a teoriilor și modelelor existente în spectrul științific, a constituit baza pentru desfășurarea unei cercetări științifice cu referire la valori, orientări valorice prin componența lor structurală. În conținutul articolului sunt descrise diverse modalități de aplicații inovative efectuate în context educațional și de cercetare a produselor și rezultatelor, eficiente pentru formarea orientărilor valorice, realizării noilor cercetări și relevă necesitatea și avantajele realizării transferului tehnologic. O atenție deosebită este acordată argumentării și descrierii necesității realizării învățării prin cercetare cu racordarea la noi tendințe științifice eficiente pentru formarea competențelor de cercetare și profesionale la tineri și viitori specialiști.

***Cuvinte-cheie:** valori, orientări valorice, inovație, formare, educație, cercetare.*

Abstract

The article reflects important contents obtained within the research carried out to identify the methodology of formation of values and value orientations in various educational contexts. The study focused on the detailed analysis of the existing theories and models in the scientific spectrum, constituted the basis for the development of a new scientific approach in the research of values, value orientations through their structural composition. The content of the article describes various directions of innovative applications carried out in an educational context and research of products and results, effective for the formation of value orientations, the realization of new researches and reveals the necessity and advantages of technological transfer. Special attention is paid to the argumentation and description of the need to realize research-based learning with the connection to new effective scientific trends for the formation of research and professional skills in young and future specialists.

***Keywords:** values, value orientations, innovation, formation, education, research.*

Interesul pentru sfera orientărilor valorice, sistemului de valori ale personalității și de grup la diverse etape istorice ale dezvoltării societății se datorează rolului multidimensional al constituirii valorilor pe parcursul întregii perioade de formare a personalității prin respectarea principiilor, legităților, mecanismelor, care constituie suportul necesar pentru stabilirea obiectivelor educației, înțelegerii sensului vieții, proiectării stilului de viață etc. Formarea

orientărilor valorice are loc în societate, prin intermediul educației, sub impactul unor condiții istorice specifice acestei perioade de timp, având o anumită semnificație socială și personală, factorii ce influențează asupra cercetărilor realizate, fenomenelor investigate etc.

Cercetarea orientărilor valorice a fost realizată în domeniul Științelor educației. Pentru elaborarea studiului și implementarea produselor de cercetare au fost implicate instituțiile de învățământ atât general, cât și cel superior, utilizând diverse metode științifice teoretico-experimentale.

Studiul teoretico-experimental desfășurat a condus spre elaborarea unor produse esențiale: Teoria Integralizării Orientărilor Valorice (fundamentarea științifică a acesteia a reieșit din aria largă a subiectului abordat ce vizează ansamblul formării generale a personalității reflectat în paradigmele psihanalitică, umanistă, cognitivă, constructivistă, structuralistă); Modelul teoretic al orientărilor valorice (conceput în baza modelelor teoretico-pedagogice, teoriilor și interpretărilor propuse de autorii M. Rokeach, V. Gouveia, Sh. Schwartz, R. Inglehart, P. Andrei, T. Vianu, A. Леонтьев, С. Рубинштейн, V. Iadov, N. Narayan, N. Silistraru etc. cu referire la valori, orientări valorice, valori etnopedagogice, valori bazale etc.) [2]; principiilor, legităților, mecanismelor de formare a orientărilor valorice în cadrul personalității în contextul educației axiologice; Modelul conceptual al educației axiologice (având la bază nucleul epistemologic al pedagogiei, psihologiei, filosofiei, sociologiei, antropologiei etc. și proiectat în termeni de finalități, conținuturi și tehnologii educaționale, identificate prin contexte educaționale și diverse forme de organizare); Chestionarul pentru evaluarea orientărilor valorice (definitivat din perspectiva abordării structuraliste cu specificarea nivelurilor și criteriilor de formare) [1].

Formarea orientărilor valorice rezidă în abordarea originală a rezultatelor științifice produse în contextul cercetării realizate, în identificarea noii direcții de cercetare, reprezentată prin noi poziții și produse, elucidarea diferențelor semnificative între conceptele examinate, elaborarea metodologiei de evaluare și formare a orientărilor valorice.

Studiul realizat identifică necesitatea includerii și promovării educației axiologice la nivelul sistemului de învățământ general și superior prin intermediul propagării și susținerii valorilor general-umane; prin formarea continuă a cadrelor didactice pentru educația axiologică; renovarea curriculumului pentru realizarea obiectivelor prin metodologii inovatoare de educație axiologică; excluderea influenței distructive a nonvalorilor din mass-media și promovarea valorilor tradiționale naționale, culturale necesare pentru formarea demnității personale în procesul socializării a subiecților de vârste diferite.

Pentru asigurarea procesului de formare a orientărilor valorice prin intermediul educației axiologice a fost elaborat Modelul schematic al procesului de transfer tehnologic expus prin Demersul pedagogic al educației axiologice din perspectiva formării orientărilor valorice, care pune în valoare produsele stabilite în cadrul cercetării (Teoria integralizării orientărilor valorice, Modelul teoretic al orientărilor valorice, Modelul conceptual al educației axiologice), implementarea cărora necesită crearea condițiilor pedagogice favorabile în diverse contexte educaționale, reieșind din specificul subiecților implicați, de parteneriat etc. Este necesar de a lua în considerație principiile, legitățile, mecanismele și structura organizării și formării orientărilor valorice.

Transferul inovațiilor științifice în practica pedagogică poate fi realizată prin aplicarea Programului de formare a orientărilor valorice, constituit din 8 compartimente, axat pe

formarea orientărilor valorice, racordate cu Curriculumul Național și la tendințele educației la nivel național și internațional, canalizate pe consolidarea referențialului axiologic din perspectiva orientărilor valorice: *morală, recunoașterea socială, avantajul material, creația, dezvoltarea personalității, sănătatea, dezvoltarea profesională, familia*. Fiecare compartiment fiind proiectat pentru 5 ședințe, care pot fi aplicate în contextul lecțiilor la disciplina *Dezvoltare personală, Dirigenție* și în afara orelor, ca activitate extrașcolară, prin organizarea unor ședințe individuale sau de grup, cu durata de până la 45 minute.

Procesul de aplicare continuă a produselor cercetării se desfășoară prin implicare în diverse proiecte de cercetare din domeniul cercetării și inovării cum ar fi: Proiectul 513007 „*Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice, faza II*”, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, cu sprijinul financiar al Fundației pentru Copii *Pestalozzi* din Elveția.

Pe parcursul anilor au fost inițiate proiectele de cercetare cu studenții ciclului I și II și valorificate produsele cercetărilor științifice deja obținute: în anul 2019 a fost aprobată propunerea de proiect „*Dinamica relației dintre orientările valorice și succesul activității de învățare a adolescenților și tinerilor*” (codul proiectului UST.PCSt.06.2019); în anul 2021 a fost realizat proiectul cu titlul „*Relația dintre inteligența emoțională și arderea profesională la vârsta tinereții și maturității*” (codul proiectului UST.PCSt.11.2021); în 2022 a fost aprobat spre realizare proiectul cu titlul: „*Inteligența emoțională și orientările valorice ca factori facilitatori în diminuarea arderii profesionale la tineri și adulți*” (codul proiectului: UST.PCSt.14.2022). Proiectele nominalizate au fost coordonate de cadrele didactice universitare.

Rezultate științifice din cadrul proiectelor au fost diseminate prin prezentarea comunicărilor în baza datelor experimentale în cadrul diverselor manifestări științifice în țară și publicarea lucrărilor în materialele conferințelor. De exemplu, în anul 2019 au fost publicate 8 lucrări științifice; în 2021 au fost scoase în tipar 10 articole științifice, în 2022 au fost elaborate și publicate 12 lucrări științifice. Datele prezentate constată creșterea interesului, acțiunilor, atitudinii tinerilor față de activitatea științifică și de cercetare prin implicare pe parcursul anului în studiul literaturii științifice, determinării metodologiei de cercetare experimentală, aplicării cu rigurozitate a instrumentelor din domeniul psihologiei și pedagogiei, prelucrării și interpretării datelor experimentale obținute, sintetizării rezultatelor teoretico-experimentale și prezentării acestora în cadrul evenimentelor științifice cu ulterioară publicare a informației.

Implicarea studenților ciclului I și II în activitatea de cercetare contribuie la formarea competențelor de cercetare, care constituie fundamentul pentru dezvoltarea și competențelor profesionale. Astfel de acțiuni implementează politici educaționale [7; 8] la nivel de stat privind învățare prin cercetare, care prin urmare, va avea o continuitate și în activitatea tinerilor specialiști prin formarea atitudinilor și competențelor de cercetare în instituțiile de învățământ general.

Rezultatele și produsele obținute în cadrul studiului realizat pe parcursul anilor au fost diseminate la diverse manifestări științifice la nivel național și internațional, expuse în publicații științifice (monografie, suport de curs, articole, teze), promovate pe calea extinderii ariei de transfer inovațional prin includerea în conținuturi a unor cursuri la ciclul II: Educația prin valori și pentru valori [3]; prin inițierea unor noi cursuri la ciclul III, doctorat: Teoria

integralizării orientărilor valorice în cercetarea pedagogică; realizării cursurilor de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământ general (Modulul Psihopedagogie, curriculumul la cursul *Promovarea valorilor în contextul parteneriatului social*); toate cursurile fiind asigurate prin curricula disciplinare, modele de proiecte ale activităților educative, instrumente de cercetare etc.

Impactul inovației asupra dezvoltării profesionale a tinerilor specialiști se constată prin utilizarea produselor în procesul de organizare și desfășurare a cercetărilor în cadrul tezelor de licență și master la Programele de studii Psihopedagogie (ciclul I, învățământ cu frecvență și fără frecvență), Psihopedagogia învățământului preuniversitar (ciclul II). Prin urmare, asigurând relația: cercetare-educație-antreprenoriat axată pe implementarea modelelor propuse, realizând evaluarea, cunoașterea, formarea și dezvoltarea orientărilor valorice cum ar fi *morală, recunoașterea socială, creația, avantajul material, dezvoltarea personalității, sănătate/viață, dezvoltarea profesională, familia*, din perspectiva componentelor structurale.

Studiul realizat prin aplicarea unui set de instrumente existente pentru fiecare element constitutiv al orientărilor valorice evidențiat, definitivat și argumentat în detalii, a permis identificarea structurii și conținutului orientărilor valorice, specificului constituirii acestora în diferite perioade de vârstă [4], confirmate prin validarea conceptelor elaborate (valoare, orientări valorice), ceea ce în continuare ne angajează în respectarea acestui sistem structural în procesul educațional axat pe formare și dezvoltare a valorilor și orientărilor valorice în varii contexte. Componentele constitutive ale orientărilor valorice au relevat: valori, convingeri, atitudini, dispoziții, cunoștințe, experiențe, comportamente [2; 5]. Elementele identificate contribuie la formarea valorilor personalității, care se conturează din copilărie și se cristalizează (într-o formă relativ finală pentru această etapă a vieții) spre tinerețe, fiind, în rezultat, element principal și definitiv pentru ansamblul de conținuturi al orientărilor valorice, care, prin urmare, funcționează în direcția inversă, conturând orientarea valorică a personalității.

Comportamentele, dispozițiile, atitudinile, convingerile sunt adecvate și optime pentru o societate progresivă doar atunci, când de mediul social sunt asigurate condițiile realizării unui proces instructiv-educativ axat pe valorile general-umane, îmbibat de spiritualitate înaltă, încărcat de muncă pasionată, de bunăvoință, combinat cu varii strategii educaționale moderne, etc. și întreg proces este desfășurat în atmosfera favorabilă. Educarea, formarea, constituirea componentelor orientărilor valorice duce la crearea personalității în conformitate cu solicitările timpului și generației contemporane.

Astfel, au fost elaborate unele recomandări pentru actanți educaționali, unul dintre care ar constitui implementarea conținuturilor curricula și a modelului de formare a orientărilor valorice în procesul educațional din învățământul general și superior. Utilizarea unor noi metodologii în educație permite trecerea la alte conținuturi noi în sistemul de orientări valorice, care se reflectă prin schimbarea comportamentelor, atitudinilor, convingerilor, astfel, obținând o nouă calitate a valorilor și orientărilor valorice, trecând la un nivel mai înalt de dezvoltare.

Este necesară modelare prin inovare continuă a procesului educațional, ceea ce contribuie la altă reprezentare, interpretare, interiorizare, conștientizare a valorilor și formării/elaborării propriilor orientări valorice caracteristice personalității în cauză. Acestea modulații au loc nu doar în sistemul de personalitate, dar și la nivel social. Pe această cale se

produce înlocuire unor vechi conținuturi cu cei noi, prin urmare, apare un alt spectru al valorilor, care se proiectează pe întreaga societate.

Valorile se formează și se modifică ca urmare a unor condiții istorice specifice care au o anumită semnificație socială și culturală. Pre-achiziții pentru instaurare a acestor condiții sunt crizele prin care trece și se transformă o societate și care influențează asupra sistemului de personalitate prin reconceptualizări, restructurări, trăiri intense, căutări de soluții etc. și contribuie la creștere. Acest proces implică modificări și noi formări în plan intern și extern, care și constituie progresul.

În prezent se constată necesitatea stringentă a realizării transferurilor inovative în pedagogie, psihologie și alte domenii, care prin intermediul socializării și întregului proces educațional vor înlocui ceea ce deja nu este actual și nu corespunde solicitărilor, tendințelor contemporane. Conținuturi noi în orientări valorice ale personalității apar prin influențele din exterior, iar conținutul societății se modifică prin personalități.

Schimbările prompte produse la nivel global provoacă mărirea și extinderea numărului de cercetări științifice la nivel național și internațional în diverse domenii care stimulează competitivitatea în sfera socială, economică, tehnologică și altele și condiționează implementarea acestora, prin efectuarea transferului tehnologic, inclusiv în favoarea inovațiilor pedagogice și necesității de renovare durabilă. Preocuparea, susținerea, realizarea cercetării și generarea inovațiilor științifice țin în mare parte de instituțiile de învățământ superior prin intermediul procesului instructiv-educativ și de cercetare desfășurat în contextele tendințelor noilor educații, în diverse parteneriate (mediul academic, de afaceri, ONG-uri) stabilite la nivel național și internațional, corelarea cu noi abordări, culturi etc., prin măiestria profesională a specialiștilor din domenii, care prelungesc cu o iscusință deosebită viața ideilor, rezultatelor și produselor cercetărilor prin formarea și dezvoltarea tinerelor generații în spiritul contemporaneității.

Transferul inovațional în educație urmărește asigurarea accesibilității rezultatelor științifice și inovative pentru un spectru larg de subiecți, care vor dezvolta, utiliza și implementa în continuare tehnologiile inovative în noi produse, procese, aplicații, materiale, servicii etc. Transferul inovațional este strâns legat de transferul cu cunoștințe.

Abordarea inovativă a educației și cercetării este un punct forte care permite menținerea în competiția continuă a instituțiilor la nivel mondial și obținerea doar avantajelor în contextele create. Abilitatea de inovare reflectă flexibilitate și orientare către noi tendințe. Succesele inovative se înregistrează prin rezultate sau produse noi implementate, actualizarea relativ frecventă a celor existente (utilaj/echipament de lucru, surse științifico-metodice, metodologii de lucru, tehnologii didactice, materiale, instrumente etc.), modelarea schemelor de re/organizare a activității cu posibile abordări creative, sporirea calității, extinderea ariilor de colaborare. Dezvoltarea și promovarea metodologiilor de realizare a transferului inovațional aparține instituțiilor de învățământ superior care dispun de infrastructura, potențial uman creativ, experiență, înaltă calificare și păstrează, promovează valorile perene.

CONCLUZII

Formarea orientărilor valorice prin intermediul conținuturilor structurale (comportament, emoții/dispoziții, atitudini, convingeri, valori) reprezintă fundamentul educației contemporane realizate atât în cadrul instituțiilor de învățământ general și superior,

cât și în familie. Axarea pe componentele orientărilor valorice cu ulterioară proiectare spre valori în procesul de educație a personalității constituie un punct forte pentru viitorul societății, pentru întreaga națiune. Transformările rapide produse în jurul nostru, se constată a fi pozitive sau negative doar peste o perioadă de timp și uneori este deja foarte târziu de a schimba ceva, astfel, se solicită evaluarea, proiectarea și intervenția predictivă pornind de la cele cunoscute către modelare și implementare a conținuturilor noi.

Multitudinea cercetărilor realizate la nivel de țară, dar și în lume nu sunt valorificate pe deplin și corespunzător, nu se aplică ulterior, nu au continuitate prin punere în funcțiune sau includere în programe de studii pentru a aduce la cunoștință tinerei generații cu posibilă implementare în viitor. Rezultatele științifice recent confirmate și validate necesită a fi incluse cât mai urgent în proces de transfer și diseminare bazat pe colaborare dintre mai multe sfere științifice și socio-economice și, prin urmare, de efectul obținut va beneficia întreaga societate.

Educația generației contemporane solicită noi abordări și viziuni, noi restructurări, finanțări care vor menține potențialul uman, vor atrage tânără generație și vor dezvolta infrastructura de cercetare în fiecare instituție de învățământ. Revizuirea domeniului de cercetare cu precădere spre sistemul de educație constituie viitorul: învățarea în prezent se desfășoară prin cercetare, societatea evoluează prin realizarea transferurilor inovative.

BIBLIOGRAFIE

1. ANTOCI, D. *Teoria și metodologia formării orientării valorice a adolescenților și tinerilor*. Monografie. Chișinău: S. n., 2020 (Tipogr. „Print-Caro”). 220p.
2. ANTOCI, D. Value Orientations in Education System: Approach, Interpretation, and Formation. In: A. Sandu (vol. ed.), *Lumen Proceedings: Vol. 17 World Lumen Congress 2021* (pp. 06-25). Iasi, Romania: LUMEN Publishing House, 2022. <https://doi.org/10.18662/wlc2021/02> URL: <https://proceedings.lumenpublishing.com/ojs/index.php/lumenproceedings/article/view/743>
3. ANTOCI, D. *Educația prin valori și pentru valori*: suport de curs. Red. șt.: Valentina Botnari. Univ. de Stat din Tiraspol, Catedra Psihopedagogie și Educație Preșcolară. Chișinău: S.n. (Tipogr. „Pulsul Pieței”), 2018. 260p.
4. ANTOCI, D. Value orientations of adolescents and youth: review and current situation. In: *Homo et Societas*, Nr. 5/2020, pp. 150-162. ISSN 2543-6104 / e-ISSN 2719-485X. DOI 10.4467 / 25436104HS.20.011.13244.
5. ANTOCI, D. Behaviours, emotions, attitudes, convictions, and values in the framework of value orientation in adolescence and youth ages. In: *International Forum for Education. Challenges of modern education. Education – teacher – learner. 2020, No.13*. pp.151-170. ISBN 976-43-8180-420-2
6. *Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică*. Consiliul Europei (CRCCD). 2018. Volumul 1. <https://rm.coe.int/cdc-vol1-/168097e5d1>
7. *Codul Educației al Republicii Moldova (CERM) nr. 152 din 17.07.2014* In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.10.2014, Nr. 319-324 (634).
8. *Glosarul Cadrului de referință al competențelor pentru cultură democratică*. Consiliul Europei. 2018. URL: <https://ccd.intercultural.ro/glosar/>